

המועצה הלאומית לשלום הילד
"נתונים ממשבר הקורונה 2020"
לקט נתונים*

* לקבלת המידע המלא ונתונים נוספים יש לעיין בנוסח המלא בשנתון עצמו.

ילדים בסיכון ומצבי מצוקה:

1. במהלך החודשים מרץ-אוקטובר 2020 הוכפל מספר הפניות למוקד 118 בנושא **חשד לאלימות כלפי ילדים** ביחס לתקופה המקבילה ב-2019 (מ-609 ל-1,225).¹
2. מספר הפניות למוקד 118 בקשר לחשד להזנחה **ירד** ב-21% (מ-302 ל-240), ומספר הפניות בקשר לחשד לפגיעה מינית ירד ב-38% (מ-92 ל-57). יתכן שהירידה קשורה לכך שנכח הסגרים והמגבלות, ילדים היו פחות חשופים לאנשים מחוץ למשפחה, וכן לכך שמדובר בעבירות שקשות יותר לאיתור וזיהוי.²
3. בשנת 2020 חלה ירידה של כ-19% במספר הקטינים נפגעי אלימות במשפחה ופגיעה מינית **שאותרו** בקופות החולים ודווחו לרשויות הרווחה או למשטרה, בהשוואה לשנת 2019.³
4. 95 מתוך 117 לשכות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות שהשתתפו בסקר ארגון מנהלי שירותי הרווחה ברשויות המקומיות דיווחו על **עליה** של 10% לפחות במספר הפניות בנושא **ילדים בסיכון** מאז פרוץ משבר הקורונה. 43 לשכות לשירותים חברתיים דיווחו על עליה של 25% לפחות.⁴
5. בהשוואה בין שתי מדידות שנערכו בשנת 2020 בנוגע למצבם של ילדים בסיכון ששולבו בתכניות במסגרת 360⁰ (התוכנית הלאומית לילדים ולנוער בסיכון) חלה **עליה** משמעותית בבעיות חדשות ובחומרתן שזיהו אנשי המקצוע אצל הילדים (רווחה ובריאות רגשית, למידה ורכישת מיומנויות, השתייכות למשפחה והשתלבות חברתית).⁵
6. בשנת 2020 אחוז הילדים המשתתפים בתוכניות במסגרת תוכנית 360⁰ לילדים בסיכון שמצבם השתפר במהלך השנה היה נמוך יותר בהשוואה לאחוז הילדים שמצבם השתפר בשנת 2018 (54.4% מהילדים לעומת 58.3%).⁶
7. במהלך תקופת הקורונה הנסקרת (20.5.18-24.3.20) הגיעו **122,336** פניות אל היועצות של שפ"י (השירות הפסיכולוגי הייעוצי) במשרד החינוך, מתוכן כ-40% בנושא ילדים בסיכון/המשך טיפול, כ-23% בנושאי בדידות/עצבות וכ-18% בנושאי קשיים במשפחה, מצוקות או חרדות.⁷
8. הקשיים העיקריים בקרב תלמידים, ע"פ דיווח יועצות שפ"י, היו **בדידות** (כך דיווחו 63% מהיועצות), **קשיים לימודיים** (67%), **חרדות** (58%), **מצוקה רגשית** (56%) ו**קשיים במשפחה** (53%).⁸
9. בתקופת הקורונה הנסקרת (ספטמבר-דצמבר 2020) חלה **עליה** של כ-24% במספר **הערכות הסיכון** שנערכו בשירותים הפסיכולוגיים של משרד החינוך במסגרת התוכנית הלאומית למניעת אובדנות, וזאת בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2019 (1,240 לעומת 1,000 בהתאמה).⁹
10. בתקופת הקורונה הנסקרת (ספטמבר-דצמבר 2020) טופלו **340 ילדים בסיכון אובדני** על ידי פסיכולוגים חינוכיים המופעלים מטעם משרד החינוך, וזאת בהשוואה ל-240 ילדים בתקופה המקבילה בשנת 2019 (**עליה** של כ-40%).¹⁰

* מקורות הנתונים נמצאים ברשימה בסוף הלקט. לקבלת המידע המלא ונתונים נוספים יש לעיין בנוסח המלא בשנתון עצמו.

ילדים נפגעי עבירה כולל היפגעות ברשת

1. בתקופת הקורונה הנסקרת (מרץ-אוגוסט 2020) המספר הכולל של **תיקים שנפתחו בגין עבירות מין נגד קטינים** נשאר יציב. בתוך כך, מספר התיקים שנפתחו בגין **הטרדה מינית** עלה ב-**14%** בעוד שמספר התיקים שנפתחו בגין **עבירות מין בתוך המשפחה** ירד ב-**14%**. יתכן שהעליה במספר התיקים בגין הטרדה מינית נובעת מהימצאות ממושכת ברשת. אשר לירידה במספר התיקים שנפתחו בגין עבירות מין במשפחה, יתכן והיא נובעת מחשיפה פחותה לגורמי חינוך, למשל, שהם גורם מאתר ומזהה מרכזי.¹¹
2. בתקופת הקורונה הנסקרת (מרץ-אוגוסט 2020) חלה **ירידה** במספר התיקים שנפתחו בגין עבירות של התעללות בקטין (18%), הזנחת קטין או מושגח במשפחה (8%), הזנחת קטין או מושגח מחוץ למשפחה (26%).¹²
3. בשנת 2020 חלה **עלייה** של כ- 24% במספר הקטינים המטופלים במרכזים האזוריים לטיפול בפגיעות מיניות בילדים ובבני נוער, זאת בהשוואה לשנת 2019 (מ- 2,285 ל-2,842).¹³
4. בתקופת הקורונה הנסקרת (מרץ-אוקטובר 2020) מספר דיווחי האירועים למוקד 105 (המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת של המשרד לחיזוק וקידום קהילתי ומשטרת ישראל) **עלה ב-63%** ביחס לתקופה המקבילה בשנה שעברה.
5. מספר האירועים שדווחו למוקד 105 ע"י **קטינים בעצמם עלה ב-57%** ביחס לתקופה המקבילה בשנה שעברה.¹⁴
6. סוגי האירועים השכיחים בפניות למוקד 105 בתקופת הקורונה הנסקרת היו **איום בהתאבדות, בריונות/הצקה/ביוש, שידול והטרדת קטינים ברשת, עבירות מין ברשת ופריצה למחשב**.¹⁵
7. מבין האירועים שדווחו למוקד 105 בתקופת הקורונה הנסקרת, כשני שלישים מהקטינים הנפגעים היו בנות (ילדות ונערות).
8. מבין מהאירועים שדווחו למוקד 105 ע"י קטינים בתקופת הקורונה הנסקרת כ-48% דווחו על ידי קטינים בגילאים 14-16, כ-30% דווחו ע"י קטינים בגילי 11-13 וכ-20% ע"י קטינים בגילי 17-18.¹⁶
9. כ-30% מהאירועים שדווחו למוקד 105 בתקופת הקורונה הנסקרת התרחשו **באינסטגרם**, וכ-24% התרחשו **בוואטסאפ**.¹⁷

קטינים עוברי חוק

1. בתקופת הקורונה הנסקרת (מרץ-אוגוסט 2020) חלה **ירידה** בסך התיקים שנפתחו לחשודים קטינים לעומת שנת 2019.¹⁸
2. לצד ירידה שחלה במרבית העבירות, מספר התיקים שנפתחו לחשודים קטינים בגין **הטרדה מינית עלה בכ-26%** לעומת התקופה המקבילה.¹⁹

1. בשל המשבר הכלכלי שחוזה המשק כתוצאה ממשבר הקורונה, נרשמה ירידה בכלל ההכנסות במשק וירידה ברמת החיים, כך שקו העוני ירד בצורה משמעותית. על פי קו העוני המחושב לשנת 2019, תחולת העוני בקרב ילדים לפני תשלומי העברה עלתה משמעותית בשנת 2020 מכ-34% לכ-41%. עם זאת, לאחר תשלומי העברה תחולת העוני בקרב ילדים נותרה דומה לזו של שנה שעברה ועמדה על כ-31.7% (ע"פ קו העוני של שנת 2020 עמדה על כ-30%). משמעות הדבר היא, כי גם בשנת 2020 כמעט **1 מכל 3 ילדים חי מתחת לקו העוני**.²⁰
2. בשנת 2020 תחולת העוני בקרב ילדים במשפחות חרדיות עמדה על כ-**57%**.
3. בשנת 2020 תחולת העוני בקרב ילדים במשפחות ערביות עמדה על כ-**46%**.

למידה מרחוק ואמצעי קצה

1. מקרב הורים לתלמידים בשנה"ל תש"פ, כ-7% דיווחו כי לא התקיימה בכיתת ילדיהם למידה מרחוק. שיעור ההורים לילדים בבתי ספר דוברי ערבית שדיווחו על כך הוא כמעט **פי ארבעה** מהשיעור המקביל בבתי ספר דוברי ערבית (15% ו-4% בהתאמה).²¹
2. על פי עיבוד של המועצה לשלום הילד לנתוני המדגם, כ-**29.3%** מכלל ההורים שנסקרו דיווחו כי **ילדיהם לא השתתפו באופן סדיר בלמידה מרחוק**, כלומר לא הגיעו למחצית או יותר מהשיעורים שהתקיימו בלמידה מרחוק בכיתותיהם, או שלא התקיימה בכיתותיהם למידה מרחוק כלל. בהשוואה לשיעור הדיווח של הורים בבתי ספר דוברי ערבית שעמד על כ-22%, שיעור הדיווח של הורים בבתי ספר דוברי ערבית עמד על כ-41%.²²
3. על פי דיווחי ההורים בסקר, לכ-**52%** מהתלמידים בבתי הספר דוברי הערבית ולכ-**35%** מהילדים בבתי הספר דוברי העברית אין מחשב הזמין עבור שימוש לצורכי למידה מרחוק. לכ-**30%** מהתלמידים בבתי הספר דוברי העברית ולכ-**56%** מהתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית אין חיבור יציב וחזק לאינטרנט.²³
4. על פי דיווח המורים בסקר, החסם המוביל בקרב מורים בפני למידה מיטבית מרחוק הוא העומס המוטל על המורים עצמם. לדבריהם, החסמים המובילים ביחס לתלמידים הם העדר תנאים סביבתיים מתאימים, העדר אמצעי תקשוב זמינים, התחמקות מלמידה ואי הצלחה/קושי להתמיד.²⁴
5. **83%** מבני הנוער שנסקרו דיווחו כי הלמידה מרחוק גורמת להם להרגיש **בודדים**.²⁵

ביקורים בחדרי מיון וצריכת שירותי בריאות נפש

1. בתקופת הקורונה הנסקרת (מרץ-אוקטובר 2020) חלה **ירידה** של 26% במספר הביקורים של ילדים בחדרי מיון בשל פגיעות מכוונות (אלימות במשפחה, תקיפה מינית, ניסיון התאבדות), לעומת התקופה המקבילה ב-2019.²⁶
2. בתקופת הקורונה (אפריל-ספטמבר 2020) חלה **ירידה** משמעותית במספר הילדים מתחת לגיל 12 שטופלו בשירותי בריאות הנפש בקופות החולים בהשוואה לשנה שעברה, וזאת בכל החודשים (ירידה של בין 16% ל-45%).²⁷
3. בחודש אפריל 2020, בזמן הסגר הראשון, חלה **ירידה** חדה של בין 20% ל-33% במספר הילדים והנוער בכל הגילים המטופלים בשירותי בריאות הנפש בקופות חולים, בהשוואה לחודש המקביל בשנת 2019.²⁸

רווחה אישית

1. מסקר שנערך בקרב ילדים שנסקרו בתקופת הקורונה, בהשוואה לילדים שנסקרו בשנים 2017-2018, חלה ירידה באחוז המדווחים על רגשות חיוביים (רוגע, שמחה ועוד) אל מול עלייה באחוז המדווחים על רגשות שליליים (עצבות, מתח, שעמום).²⁹
2. ילדים שנסקרו בתקופת הקורונה, בהשוואה לילדים שנסקרו בשנים 2017-2018, דיווחו על שביעות רצון נמוכה יותר בכל ההיבטים הנבחנו: בריאותם, חופש ועצמאות בחייהם, המידה בה מבוגרים מקשיבים להם ועוד.
3. כ-50% מהילדים שנסקרו דיווחו שבית הספר אינו ממשיך להוות חלק משמעותי מסדר היום שלהם.³⁰
4. כ-26% מהילדים שנסקרו דיווחו על דאגה במידה גבוהה משינוי במצבם הלימודי, וכ-27% הביעו דאגה במידה גבוהה מהמצב הכלכלי של משפחתם.³¹

-
- 1 מוקד 118, משרד הרווחה, העבודה והשירותים החברתיים, 2020
 - 2 ראה הערת שוליים 1
 - 3 משרד הבריאות, השירות הארצי לעבודה סוציאלית, 2021. הנתונים התקבלו מ-3 קופות חולים (כללית, מכבי ומאוחדת)
 - 4 סקר ארגון מנהלי שירותי הרווחה ברשויות המקומיות, נובמבר 2020, עליו ענו 117 לשכות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות.
 - 5 ראה הערת שוליים 5.
 - 6 ראה הערת שוליים 5.
 - 7 סקר יועצות שירות פסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך, 2020.
 - 8 ראה הערת שוליים 7.
 - 9 שירות פסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך.
 - 10 ראה הערת שוליים 9.
 - 11 משטרת ישראל, אגף המידע, 2020.
 - 12 ראה הערת שוליים 11
 - 13 משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
 - 14 מוקד 105, המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת, המשרד לחינוך וקידום קהילתי ומשטרת ישראל, 2020.
 - 15 ראה הערת שוליים 14
 - 16 ראה הערת שוליים 14
 - 17 ראה הערת שוליים 14
 - 18 משטרת ישראל, אגף המידע, 2020.
 - 19 ראה הערת שוליים 18.
 - 20 המוסד לביטוח לאומי, 'רמת החיים, העוני והאי-שוויון בהכנסות – 2018-2019 ואומדן ל-2020 לפי נתונים מנהליים, 2021.
 - 21 משרד החינוך, ראמ"ה. הוראה ולמידה מרחוק: לקחים מתקופת הסדר בעקבות מגפת הקורונה, סקר הורים. אוקטובר 2020. מדובר במדגם ארצי מייצג של הורים לתלמידים הלומדים בכל שכבות הגיל (א' – י"ב) ובשני מגזרי השפה.
 - 22 עיבוד של המועצה לשלום הילד לנתוני משרד החינוך, ראמ"ה. הוראה ולמידה מרחוק: לקחים מתקופת הסדר בעקבות מגפת הקורונה, סקר הורים.
 - 23 ראה הערת שוליים 20.
 - 24 משרד החינוך, ראמ"ה. הוראה ולמידה מרחוק: לקחים מתקופת הסגר בעקבות מגפת הקורונה, סקר מורים. המחקר כלל מורים בכל שלבי החינוך: יסודי, חטיבת ביניים וחטיבה עליונה, בבתי ספר דוברי עברית בפיקוח ממלכתי וממלכתי-דתי ובבתי ספר דוברי ערבית.
 - 25 בזק, דו"ח האינטרנט 2020, 2021.
 - 26 משרד הבריאות, אגף המידע, 2020.
 - 27 קופות חולים מכבי, מאוחדת וכללית, 2021. הפילוח הגילאי של כל קופ"ח שונה, באשר לקופ"ח מכבי ומאוחדת הנתונים מתייחסים לגילאי 4-12 ולגבי קופ"ח מאוחדת הנתונים מתייחסים לגילאי 7-12.
 - 28 קופות חולים מכבי, מאוחדת וכללית, 2021.
 - 29 מכון חרוב, 'תפיסות ותחושות של ילדים ובני נוער בישראל בנוגע לוורוס הקורונה וחייהם האישיים', אפריל 2020.
 - 30 ראה הערת שוליים 27.
 - 31 ראה הערת שוליים 27.